



Verslag SCCM Auditordagen 2005

18, 19 en 27 Januari 2005

Discussie over 8 praktijksituaties

Inleiding

Op 18, 19 en 27 januari 2005 heeft SCCM een drietal auditordagen voor milieuauditoren van de aangesloten certificatie-instellingen georganiseerd. Het doel van deze auditordagen is om door bespreking van praktijksituaties ervaringen uit te wisselen en tot harmonisatie te komen van de werkwijze bij de uitvoering van certificatieaudits op basis van de ISO 14001-norm.

Aan de auditordagen 2005 hebben in totaal 83 auditoren deelgenomen.

Waarom auditordagen?

Door het voeren van discussies en het uitwisselen van ervaringen kunnen auditoren van elkaar leren en tot harmonisatie komen bij de interpretatie van de norm en de werkwijze bij de uitvoering. Tevens wil SCCM de bekendheid met het certificatiesysteem ISO 14001 vergroten en aandachtspunten inventariseren voor het Centraal College van Deskundigen (CCvD). Het CCvD kan besluiten nadere richtlijnen in het ISO 14001-certificatiesysteem vast te leggen wanneer tijdens de discussies grote verschillen naar voren komen.

Evaluatie auditordagen 2004

De 57 deelnemers aan de auditordagen 2004 hebben deze dag als zeer positief ervaren. De aanwezige auditoren hebben de kwaliteit van de auditordagen 2004 met een hoog rapportcijfer gewaardeerd, gemiddeld werden de dagen met een 7,8 beoordeeld.

Bijna alle auditoren vinden de frequentie van een keer per jaar goed. Elk jaar zijn er echter opmerkingen over de formulering van de discussiepunten. Ook voor de dagen van 2005 is weer veel aandacht besteed aan de formulering van de discussiepunten en de aansluiting van de discussiepunten bij de praktijk.

Stichting Coördinatie Certificatie Milieu- en arbomanagementsystemen (SCCM)

Doelstelling van SCCM is om de toepassing van milieu- en arbomanagementsystemen te stimuleren en het gebruik ervan bij vergunningverlening en handhaving. Certificatie is hierbij een belangrijk middel.

SCCM wil randvoorwaarden scheppen voor certificatie zodat de certificaten een zodanig kwaliteitsniveau hebben dat deze met name in de relatie bedrijf – overheid een betekenis kunnen krijgen. SCCM treedt op als Centraal College van Deskundigen voor certificatie-instellingen die werken op het terrein van milieumanagement- en arbomanagementsystemencertificatie. SCCM stelt de 'spelregels' op waaraan de certificatie-instellingen zich bij het certificeren dienen te houden. Deze 'spelregels' liggen vast in de zogenaamde ISO 14001- en OHSAS 18001-certificatiesystemen en het EMAS-verificatiesysteem. Certificatie-instellingen kunnen door een overeenkomst te sluiten met SCCM deze systemen gebruiken. SCCM certificeert dus zelf niet. SCCM is door het Ministerie van VROM aangewezen als uitvoerder van de EMAS-verordening in Nederland en registreert de deelnemers aan de EMAS-verordening

Discussie over 8 praktijksituaties

Tijdens de SCCM auditordagen 2005 zijn in totaal 8 cases besproken. In kleiner groepsverband hebben de deelnemers over de vragen bij deze cases gediscussieerd. Na afloop van deze discussies zijn de vragen in een plenaire sessie besproken. Dit verslag geeft per vraag een samenvatting van de discussies.

De vragen zijn ingedeeld in een aantal onderwerpen. Het hoofdthema van de auditordagen 2005 zijn de eisen ten aanzien van wet- en regelgeving in de ISO 14001 norm, bijvoorbeeld ten aanzien van het overzicht wet- en regelgeving, de kennis van relevante wetgeving, de controle op naleving en de contacten met het bevoegd gezag. In het volgende overzicht is te zien welke overige onderwerpen aan de orde komen. Op de site van SCCM kunnen de vragen per onderwerp en per jaar geselecteerd worden om een overzicht te krijgen van de vragen en antwoorden van de auditordagen 2000 t/m 2005.

Onderwerp	Vraagnummers
Wet- en regelgeving	1, 2, 3, 4
Continue verbetering	5
Communicatie	6
Schriftelijke procedures	7
Bekwaamheid, training en bewustzijn	8

Wet- en regelgeving

1 Vraag

Een ISO 14001-gecertificeerd middelgroot chemisch bedrijf wil een nieuwe stof toepassen in het productieproces. Hiervoor vraagt het bedrijf een vergunning aan. Je komt bij het bedrijf voor een controleaudit nadat de vergunningaanvraag is ingediend en door het bevoegd gezag ontvankelijk is verklaard.

- A Beoordeel je de vergunningaanvraag tijdens de audit van het milieumanagementsysteem? Bijvoorbeeld het beoordelen van het proces van aanvraag, beoordelen juistheid gegevens aanvraag, taken, verantwoordelijkheden, bevoegdheden, etc.

Samenvatting discussie:

Tijdens de audit wordt altijd gekeken naar de wijzigingen die zijn opgetreden of in voorbereiding zijn. Op het moment dat deze er zijn zal steekproefsgewijs beoordeeld worden of procedures met betrekking tot de beoordeling of vergunningen nodig zijn en de eventuele vergunningaanvraag ook hebben gefunctioneerd. Dan komt aan de orde hoe de aanvraag tot stand is gekomen en hoe de verschillende consequenties voor het milieumanagementsysteem zijn verwerkt. Ook wordt naar de afspraken met het bevoegd gezag gekeken. Steekproefsgewijs kunnen de gegevens in de aanvraag op juistheid beoordeeld worden. Het volledig beoordelen van de aanvraag is geen taak van de auditor, maar hoort bij het bevoegd gezag.

- B Is het de taak van de auditor om te controleren of het bedrijf voor alle gebruikte stoffen en preparaten een vergunning heeft? Zo nee, tot waar reikt de verantwoordelijkheid van de auditor? Zo ja, hoe vaak?

■ Samenvatting discussie:

De Algemene BeoordelingsMethodiek (ABM) voor stoffen en preparaten geeft aan dat stoffen die via het afvalwater geloosd worden (of bij incidenten geloosd kunnen worden) beoordeeld moeten worden op waterbezwaarlijkheid. De waterbezwaarlijkheid geeft de risico's van de stof aan op het watermilieu en geeft een indicatie wanneer maatregelen moeten worden genomen om de lozing van deze stof te verminderen. Het gaat hierbij niet alleen om directe lozingen op oppervlaktewater, maar ook om lozingen op de riolering. Bedrijven die stoffen gebruiken moeten de waterbezwaarlijkheid kennen, deze in de vergunningaanvraag meenemen of bij bestaande vergunningen melden aan het bevoegd gezag en weten hoe om te gaan met deze stoffen. De ABM is alleen van toepassing op nieuwe stoffen ten opzichte van de bestaande vergunning of bij vergunningaanvragen. De nadruk voor implementatie ligt bij bedrijven die lozen op het oppervlaktewater. De ABM is geen wetgeving, maar een methodiek ontwikkelt door een CIW (commissie integraal waterbeheer) werkgroep (www.CIW.nl). In deze werkgroep waren de overheden, branche organisatie en bedrijven betrokken.

In eerste instantie zal tijdens een audit worden beoordeeld of het bedrijf een methodiek heeft voor het melden van nieuwe stoffen aan het bevoegd gezag. Vervolgens zal de auditor steekproefsgewijs toetsen of het bedrijf daadwerkelijk werkt volgens de procedures en of deze procedures ook voldoen.

De auditor zal niet voor alle stoffen toetsen of het bedrijf deze stoffen mag lozen en welke maatregelen het bedrijf moet nemen ten aanzien van deze stoffen.

- C In de Wvo-vergunning van het bedrijf wordt voor de nieuwe stof in de Wvo-vergunning een jaarvracht voor het afvalwater als lozingseis opgenomen. Om de werking van de zuiveringsinstallatie te kunnen volgen en sturen, worden er monsters van het afvalwater genomen. Alle analyseresultaten worden in een geautomatiseerd systeem gebracht. Bij overschrijding van interne normen worden na heranalyse de desbetreffende productieafdeling gewaarschuwd en de afdeling Milieu. Wekelijks krijgen de afdeling Milieu en de afdeling welke verantwoordelijk is voor het water de uitslagen toegestuurd. De data in het geautomatiseerde systeem worden gebruikt om de jaarvrachten voor het milieujaarverslag mee te berekenen.

Parameter	Geloosde Jaarvracht in 2003 (kg)	Frequentie van meten	Norm in de vergunning (kg)
Totaal stikstof (N-totaal)	1.036	1x week	1.250
Zink (Zn)	13	1x kwartaal	-
Onopgeloste bestanddelen (z.s.)	424	1x maand	1.000
Chemisch zuurstof verbruik (CZV)	2.123	1x maand	10.000

In de vergunning staat alleen een jaarvracht opgenomen, maar er worden geen eisen gesteld aan de wijze van monitoring. Vind je deze wijze van controleren van de lozingseis uit de vergunning voldoende? Onder welke voorwaarden?

■ Samenvatting discussie:

De wijze van monitoring door het bedrijf lijkt adequaat. Om dit echt vast te stellen zal de auditor vragen naar de onderbouwing van de gekozen aanpak. Belangrijke aspecten zijn dan de stabiliteit van het proces en de veranderingen in de bedrijfsvoering en de lozing. Indien er veel

veranderingen in het proces of de lozing plaatsvinden dan verwacht je een bijpassende hoge meetfrequentie. Uit de beschrijving is niet te herleiden hoe de calibratie van meetmiddelen is geregeld, hoe de monitoring is vormgegeven en of het monitoringsplan met het bevoegd gezag is besproken, daarom is het moeilijk een uitspraak te doen.

- D Ten behoeve van de monsterneming is een debietmeter en een bemonsteringskast met daarin een automatisch bemonsteringsapparaat aanwezig. In de regelgeving (het Uitvoeringsbesluit verontreinigingsheffing Rijkswateren) is vastgelegd dat de debietmeter eens in de 5 jaar nat moet worden gekalibreerd en jaarlijks droog. Verder moet het debiet met een nauwkeurigheid van 5% worden gemeten. De temperatuur in de bemonsteringskast moet tussen de 0 °C en 4 °C liggen, en de deelmonsters moeten minimaal 50 ml bedragen waarbij de aanzuig snelheid minimaal 0,3 m/s is.

Op welke wijze verwacht je dat het bedrijf in de gaten houdt of de monsterneming wordt uitgevoerd volgens deze eisen uit de regelgeving en hoe vaak moet het bedrijf dit controleren?

■ Samenvatting discussie:

De wijze van monsterneming en calibratie moet in een procedure of werkinstructie geborgd worden. De frequentie waarmee gecontroleerd wordt of de monsternaming volgens de eisen wordt uitgevoerd is afhankelijk van de frequentie van monsternaming. Daarnaast zal de auditor kijken naar de rapporten van de jaarlijkse en 5 jaarlijkse calibratie.

- E In de vergunning is vastgelegd dat het bedrijf een milieujaarverslag voor de overheid opstelt. Het bedrijf valt niet onder het Besluit verplichte verslaglegging, maar het bevoegd gezag wil wel dat het bedrijf aan dezelfde rapportage-eisen voldoet.

Op welke wijze beoordeel je het milieujaarverslag van het bedrijf?

- 1 Helemaal niet, dit is een verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag
- 2 Alleen controle op lozingsnormen en andere eisen uit de vergunning (eventueel steekproef)
- 3 Steekproefsgewijs het gehele verslag
- 4 Anders,

■ Samenvatting discussie:

Alle auditors geven aan dat steekproefsgewijs onderdelen van het verslag wordt beoordeeld (antwoord 3). Naast de juistheid van de inhoud wordt ook het proces van totstandkoming van het verslag beoordeeld, hoe het verslag beoordeeld is door het bevoegd gezag en wordt getoetst of de resultaten uit het verslag overeenkomen met de gegevens en resultaten van de directiebeoordeling. De auditor gebruikt het milieujaarverslag ook bij de beoordeling van het continue verbeteringsproces en de naleving van de eisen uit het Besluit verplichte verslaglegging.

- F Het bedrijf overtreedt regelmatig de lozingsnorm uit de vergunning. Het gaat hierbij om kleine en grotere overschrijdingen. Het bedrijf doet meldingen aan het bevoegd gezag en maakt afspraken voor het nemen van maatregelen. Waar ligt de grens (hoe vaak of hoeveel mag het bedrijf overtreden) voordat je besluit een certificaat op te schorten of in te trekken?

■ Samenvatting discussie:

Het bedrijf heeft in het beleid het commitment afgegeven om continu te verbeteren maar overschrijdt regelmatig de vergunning. Tijdens de audit zal worden gekeken naar de reactie van en de afspraken met het bevoegd gezag op deze overschrijdingen en de maatregelen die het bedrijf heeft genomen om overschrijding te voorkomen. Wanneer het bedrijf de afspraken met het bevoegd gezag niet nakomt kan dit op termijn leiden tot het opschorten of intrekken van het certificaat. Daarnaast heeft de certificatie-instelling een eigen verantwoordelijkheid. Ook wanneer de overheid niet optreedt richting bedrijf kan de certificatie-instelling op basis van de ISO 14001 norm verbeteringen eisen die bij niet komen kunnen leiden tot opschorten of intrekking van het certificaat.

- G Stel dat het bedrijf twee jaar lang aanzienlijk minder heeft geloosd dan de jaarvrachten in de vergunning. Moet het bedrijf dit melden aan het bevoegd gezag?

■ Samenvatting discussie:

Een bedrijf hoeft alleen meldingen aan het bevoegd gezag te doen indien de procesvoering verandert. Dit is wettelijk vastgelegd. Indien een bedrijf maatregelen neemt om bijvoorbeeld 50% minder koelwaterchemicaliën te doseren in het koelwatersysteem waardoor de lozing afneemt, dan wordt dit gezien als een procesverandering. Als er door een lagere productie minder geloosd wordt, dan hoeft dit niet gemeld te worden. Meldingen kunnen niet via het milieujaarverslag worden gedaan, maar moeten apart worden ingediend bij het bevoegd gezag (zie hoofdstuk 8 van de Wm)

- H Stel dat het bedrijf voor een bepaalde stof een jaarvracht heeft van 100 kg. Tijdens de audit in juni ontdek je dat het bedrijf al 90 kg van de jaarvracht heeft geloosd. Het bedrijf geeft aan geen veranderingen in de productie te voorzien.
Welke non-conformity formuleer je?

■ Samenvatting discussie:

Indien het bedrijf zelf niet gesignaleerd heeft dat de jaarvracht halverwege het jaar al bijna volledig gebruikt is, dan is dit een non-conformity. Het bedrijf hoort dit tijdig te signaleren, bijvoorbeeld via het monitoring- en meetsysteem. Indien zij dit wel zelf geconstateerd hebben, hierover contact hebben opgenomen met het bevoegd gezag en maatregelen hebben genomen, dan wordt hiervoor geen non-conformity gegeven.

- I Het Verdrag van Aarhus heeft onder andere als doel om het publiek meer toegang tot milieu-informatie te verschaffen. Vanaf 14 februari 2005 moeten overheden volgens het verdrag werken en zullen zij milieu-informatie actief en passief openbaar maken.

Verwacht je dat je bij het bevoegd gezag informatie over het bedrijf zult gaan achterhalen?
Betekent dit een andere voorbereiding voor de audits?

■ Samenvatting discussie:

Deze vraag is aan de auditoren gesteld om een indruk te krijgen of het verdrag van Aarhus invloed zal hebben op de werkwijze van de Cl's. Aangezien nog niet duidelijk is welke informatie precies openbaar zal worden en of deze informatie snel en eenvoudig toegankelijk is, is hier nog geen eenduidig antwoord op te geven. De auditoren geven aan open te staan voor extra input die bij de voorbereiding van de audit gebruikt kan worden, bijvoorbeeld informatie of een bedrijf een proces-verbaal heeft gekregen van het bevoegd gezag. Uiteindelijk zal deze informatie de werkwijze van de audit niet wezenlijk beïnvloeden, omdat deze informatie ook bij de audit door het bedrijf aan de auditor

bekend moet worden gemaakt. Meer informatie over het verdrag van Aarhus is te vinden op www.aarhus.nl.

2 Vraag

Normpunt 4.3.2 'Wettelijke en andere eisen' stelt:

De organisatie moet (een) procedure(s) vaststellen, implementeren en bijhouden om:

- a) *De van toepassing zijnde wettelijke eisen en andere eisen die de organisatie onderschrijft en die betrekking hebben op de milieuaspecten van de organisatie, te identificeren en daar toegang toe te hebben, en*
- b) *vast te stellen hoe deze eisen van toepassing zijn op haar milieuaspecten.*

- A Moet een bedrijf per milieuaspect een overzicht hebben van de eisen van wet- en regelgeving die van toepassing zijn?

■ Samenvatting discussie:

Het bedrijf moet de wettelijke eisen kennen en naleven. Hierbij moet duidelijk zijn hoe de eisen van toepassing zijn op de milieuaspecten van de organisatie. De meeste bedrijven zullen een overzicht wettelijke en andere eisen maken, maar dit is niet verplicht. Er wordt in de norm niet aangegeven op welke wijze de wettelijke eisen geïdentificeerd moeten worden. De wettelijke eisen kunnen per milieuaspect geïdentificeerd worden maar bijvoorbeeld ook per proces.

- B In de vergunning wordt verwezen naar diverse normen en richtlijnen zoals NeR, NEN, CPR, richtlijnen voor milieurapportage etc. Wat verwacht je dat het bedrijf ten aanzien van deze normen en richtlijnen heeft vastgelegd?

■ Samenvatting discussie:

Verwacht wordt dat het bedrijf een vertaalslag maakt van de normen en richtlijnen naar de praktijk. De organisatie moet naleving van de richtlijnen kunnen aantonen bijvoorbeeld door middel van communicatie met de organisatie of via werkinstructies.

- C Het milieuaspectenregister ziet er voor NO_x als volgt uit:

A	B	C	D	E	F
	<i>Milieu-aspect</i>	<i>Vergunning</i>	<i>Vergunningsvoorschrift</i>	<i>Nr.</i>	<i>Borging</i>
Lucht-emissies	NO _x	Wm vergunning dd 12 maart 2001 en brief dd nov. 2004	Concentratie NO _x : ... mg/m ³ Luchtdebiet..... m ³	Voor-schrift nr 25	Proce-dure nummer 7, 8, 9, 10
.....

Vind je het overzicht wet- en regelgeving voldoende als het bedrijf alleen kolom A en C in een overzicht opneemt?

Zo nee, welke kolommen moet het bedrijf minimaal in het register opnemen?

■ Samenvatting discussie:

In bovenstaand voorbeeld wordt alleen de milieuvergunning genoemd, maar ook overige wet- en regelgeving, externe eisen, concern richtlijnen en dergelijke moeten door het bedrijf geïnventariseerd zijn. Welke informatie ten aanzien van wetgeving en andere eisen in het aspectenregister worden opgenomen, is afhankelijk van de relatie tussen het aspecten-register en het register wet- en regelgeving. Informatie hoeft niet dubbel vastgelegd te worden. Alleen kolom A en C is de minimale eis ten aanzien van een overzicht wet- en regelgeving. De informatie uit kolom D staat in de vergunning. Voor grote bedrijven is het niet reëel de eisen uit de vergunning aan het overzicht wet- en regelgeving te koppelen. Deze dient echter wel in procedures of werkinstructies terug te vinden te zijn.

3 Vraag

- A Een grote milieucomplexe organisatie, bedrijf A, moet in het kader van CO₂ en NO_x emissiehandel een monitoringsprotocol opstellen. De Nederlandse emissie-autoriteit (Nea) bekrachtigt dit protocol door middel van een CO₂ en NO_x vergunning. De bedrijven moeten jaarlijks op basis van het protocol een emissieverslag uitbrengen dat extern wordt geverifieerd. In het monitoringsprotocol wordt per installatie gedetailleerd vastgelegd hoe de brandstofhoeveelheid en emissie wordt gemeten en bepaald. Ook de meetinstrumenten, de meetnauwkeurigheid en de calibratie liggen in het monitoringsprotocol vast.

In het eerste jaar wordt het verslag gratis geverifieerd door VBE. Verwacht wordt dat veel bedrijven daar gebruik van zullen maken.

De twee belangrijkste emissies van een bedrijf zijn CO₂ en NO_x. Emissies naar bijvoorbeeld water of andere luchtmissies zijn relatief klein in vergelijking met CO₂ en NO_x.

Wat doe je als auditor met het onderwerp emissiehandel, wetende dat alles door een externe partij wordt geverifieerd? Besteed je wel of geen aandacht aan het monitoringsprotocol als steekproef van de monitoringseisen uit de norm? Zo ja, met welke diepgang? Zo nee, waarom niet?

Samenvatting discussie:

Het monitoringsprotocol wordt geverifieerd door een geaccrediteerde partij. Er mag met andere woorden worden verwacht dat de monitoring van CO₂ en NO_x zodanig is beoordeeld dat dit niet opnieuw wordt gedaan bij een ISO 14001 audit. De rapportage van de verificateur zal worden gebruikt. Wel kan de auditor kijken of voor deze twee belangrijke milieuaspecten verbetermaatregelen zijn geformuleerd en worden uitgevoerd.

- B Tijdens de audit ontdek je dat de flowmeter voor het bepalen van het luchtdebiet niet goed functioneert. Bedrijf A geeft aan dat het een incident is en dit toevallig plaatsvindt tijdens de audit. Controle van gegevens geeft aan dat dit probleem vaker optreedt.

Wat doe je? Informeer je zelf de verificateur of laat je deze verantwoordelijkheid bij het bedrijf? Als de verantwoordelijkheid bij het bedrijf blijft, hoe borg je dit?

Samenvatting discussie:

De certificerende instelling werkt in opdracht van het bedrijf. Daarom zal de auditor geen contact opnemen met andere partijen. Het bedrijf heeft in bovenstaande situatie waarschijnlijk de CO₂ en NO_x vergunningen niet nageleefd omdat niet voldaan is aan de monitoringverplichtingen. Het bedrijf moet dit zelf melden aan het bevoegd gezag. De auditor zal in deze situatie een non-conformity formuleren aangezien het bedrijf zelf had moeten constateren dat de meter niet goed werkte, via controle of calibratie. Het bedrijf moet beoordelen wat de consequenties zijn van de niet goed werkende meter en de foute meetgegevens. Maatregelen moeten worden genomen om de fout gerapporteerde gegevens

te herstellen en afwijkingen in de toekomst te voorkomen. Het bedrijf zal er ook voor moeten zorgen dat de verificateur op de hoogte wordt gesteld van de problemen met de flowmeter.

- C De verificateur schrijft een managementletter na de beoordeling van het verslag. In deze managementletter of verklaring kunnen opmerkingen staan over het functioneren van het milieumanagementsysteem.

Wat doe je hiermee als auditor? Controleer je de uitvoering van gemaakte opmerkingen of vind je dat dit een taak is van de verificateur. Hoe vaak beoordeel je de managementletter op gemaakte opmerkingen en de uitvoering van deze opmerkingen? Bij elke audit?

■ Samenvatting discussie:

Gekeken wordt of de managementletter als input bij de directiebeoordeling wordt gebruikt. Tijdens de audit wordt beoordeeld of de uitvoering van maatregelen uit de managementletter zijn/worden uitgevoerd. De auditor kan besluiten deze beoordeling steekproefsgewijs uit te voeren.

Wet- en regelgeving (meldingen)

4 Vraag

- A Een van de voorwaarden voor ISO 14001-certificatie is dat het gecertificeerde bedrijf in staat moet zijn om met behulp van het milieuzorgsysteem wet- en regelgeving na te leven. Eventuele overschrijdingen van voorschriften dienen te worden herkend en door het nemen van corrigerende maatregelen dient herhaling te worden voorkomen. Afhankelijk van de ernst van de overschrijding zal deze ook moeten worden gemeld aan de overheid.

Wat vind je dat een bedrijf minimaal geregeld moet hebben ten aanzien van meldingen van overschrijdingen aan het bevoegd gezag? Moet er in een procedure bijvoorbeeld worden vastgelegd wanneer er een melding wordt gedaan (soort melding, termijn), binnen welke termijn en wie in de organisatie hiervoor verantwoordelijk is?

■ Samenvatting discussie:

Het bedrijf moet minimaal geregeld hebben door wie en op welke wijze de overheid geïnformeerd wordt. Daarnaast moeten natuurlijk ook de taken en verantwoordelijkheden ten aanzien van het nemen van verbetermaatregelen voor het oplossen van de overschrijding geregeld zijn. Volgens de Wet Milieubeheer moeten alle incidenten en overschrijdingen gemeld worden. Voor bedrijven is niet altijd duidelijk of het bevoegd gezag alle meldingen wil ontvangen. Auditors zullen aanbevelen om met het bevoegd gezag afspraken te maken over wat wel en niet wordt gemeld.

- B Bij grafisch bedrijf B zijn sinds de vorige audit een aantal wijzigingen doorgevoerd. Het bedrijf is gestopt met het proces voor het ontwikkelen van films en het maken van drukplaten van deze film. De ontwikkelmachine voor het maken van platen is vervangen door een nieuwe machine waarbij de platen digitaal worden belicht en vervolgens worden ontwikkeld. De nieuwe plaatontwikkelmachine verbruikt minder chemicaliën die minder schadelijk zijn, minder water en energie. Het milieubelastende filmontwikkelp proces en de bijbehorende apparatuur is niet langer in het bedrijf aanwezig.

Het bedrijf heeft alleen een Wm vergunning en geen Wvo vergunning. Aan het bevoegd gezag wordt gemeld dat men gestopt is met het ontwikkelen van films en dat drukplaten nu digitaal belicht worden. Het bedrijf verzuimt te melden dat er een nieuwe ontwikkelmachine aanwezig is.

In het milieumanagementsysteem van het bedrijf is aangegeven dat wijzigingen in de organisatie ten opzichte van de vergunningaanvraag gemeld worden aan het bevoegd gezag.

Had bedrijf B moeten melden dat zij een nieuwe ontwikkelmachine hebben geplaatst? Waarom wel/niet?

■ Samenvatting discussie:

Ja, het bedrijf had aan het bevoegd gezag moeten melden dat zij een nieuwe ontwikkelmachine hebben geplaatst, aangezien het hier om een verandering van het proces gaat. De auditor zal tijdens de audit onderzoeken waarom deze machine niet gemeld is en of er misschien verbetermaatregelen door het bedrijf te nemen zijn ten aanzien van de werkwijze voor het melden van bedrijfsveranderingen aan het bevoegd gezag.

Continue verbetering

5 Vraag

A Artikel 5 van de IPPC-Richtlijn van 24 september 1996 stelt dat bestaande installaties uiterlijk 30 oktober 2007 geëxploiteerd dienen te worden conform de eisen van de IPPC-Richtlijn. De Wet milieubeheer (Wm) en de Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Wvo) worden binnenkort aangepast om beter aan te sluiten op de IPPC-richtlijn. Een van de meest in het oog springende aanpassingen is de verplichting voor bevoegde gezagen om de Wm- en Wvo-vergunningen van IPPC-bedrijven aan te passen. Deze vergunningen dienen op 30 oktober 2007 in overeenstemming te zijn met de bepalingen van de IPPC-richtlijn.

Moet een bedrijf weten of het een IPPC bedrijf is en wanneer moet het dit weten?

B In hoeverre moet een IPPC bedrijf de van toepassing zijnde BREF kennen?

■ Samenvatting discussie:

De bedrijven die onder de IPPC-richtlijn vallen dienen hier nu mee op de hoogte te zijn. Het bedrijf moet weten of zij onder IPPC vallen aangezien dit tot gevolg kan hebben dat er investeringen gedaan moeten worden om de best beschikbare technieken te implementeren. Dit betekent dat van het bedrijf ook verwacht mag worden dat zij de voor hun bedrijf van toepassing zijnde BREF kennen waar de best beschikbare techniek in beschreven is. Verwacht mag worden van een bedrijf dat zij anticiperen op veranderende wetgeving. Verwacht wordt daarom dat het bedrijf een plan van aanpak op zal stellen wanneer en hoe zij aan de eisen van de IPPC-richtlijn en de BREF zal voldoen. Het opstellen van het plan is echter geen verplichting vanuit de norm, wel het inzicht in de mogelijke knelpunten.

C Wat verwacht je van een ISO 14001-gecertificeerd bedrijf ten aanzien van de van toepassing zijnde BREF?
In het geval het investeringen gaat doen?

D Moet het gecertificeerde bedrijf een overzicht hebben met de door hen gebruikte techniek ten opzichte van de BREF?

■ Samenvatting discussie:

Indien het bedrijf investeringen gaat doen, mag je verwachten dat het bedrijf vooraf toetst in hoeverre zij na het doen van deze investeringen aan de BREF voldoen. Aangezien het bedrijf nu nog niet aan

de eisen uit de BREF hoeft te voldoen, kun je het bedrijf niet verplichten al aan de eisen te voldoen. Verwacht wordt dat het bedrijf geen investeringen zal doen waarmee het over een paar jaar niet aan de BREF voldoet.

Om te weten welke aanpassingen er nog moeten worden gedaan om aan de BREF te voldoen, mag van het gecertificeerde bedrijf verwacht worden dat zij een overzicht maken van de gebruikte techniek ten opzichte van de BREF, zie het antwoord op vraag A en B.

- E Bedrijf D treedt naar buiten en is regelmatig in de pers te vinden als een duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemend bedrijf (MVO). Bij de beoordeling van het milieumanagementsysteem blijkt het bedrijf alleen te voldoen aan de vergunning en bijvoorbeeld niet te voldoen aan de technologie zoals beschreven in de BREF. Het bedrijf realiseert wel een continue verbetering, maar echter niet op de punten van de BREF.

Vind je dit een non-conformity, zo ja hoe luidt deze en op basis van welk normpunt?

■ Samenvatting discussie:

Als auditor toets je of aan de eisen van ISO 14001 wordt voldaan. Wat heeft het bedrijf opgenomen in het beleid ten aanzien van milieu, wordt voor milieu voldoende verbetering gerealiseerd en welke doelstellingen zijn geformuleerd en uitgevoerd. Ten aanzien van MVO kan een auditor alleen beoordelen of eventuele commitments in het MVO beleid dan wel het algemene ondernemingsbeleid corresponderen met het milieubeleid. Ten aanzien van de BREF kijk je wanneer het bedrijf wettelijk verplicht is hieraan te voldoen. Indien er nog geen wettelijke verplichting is kan de auditor geen non-conformity schrijven indien hier niet aan voldaan wordt, tenzij het bedrijf in het beleid heeft aangegeven aan de BREF te voldoen.

- F Een aantal jaren later is de situatie anders. Het bedrijf voldoet aan de technologie van de BREF en treedt nog steeds naar buiten als een MVO bedrijf. Het bedrijf heeft veel maatregelen genomen en investeringen gedaan om aan de BREF te voldoen en om de term MVO waar te maken. De periode na het nemen van deze maatregelen heeft het bedrijf het een tijdje rustig aan gedaan en dit is door de CI geaccepteerd. Tijdens de audit kijk je naar de verbeterpunten van het bedrijf. Bedrijf D heeft naast het verbeteren van het systeem slechts één ander verbeterpunt geformuleerd. Het verbeterpunt betreft de verwerkingstechniek van het kunststofafval. De verwerking van kunststoffen is een belangrijk milieuaspect en het enige verbeterpunt dat Bedrijf D op basis van het milieuaspectenregister en het managementsysteem kan realiseren. Het management besluit dat deze verbetering vanwege de kosten niet gerealiseerd zal worden.

Vind je dat van het bedrijf verwacht mag worden dat het deze stoffen gescheiden laat verwerken als hiermee de kostprijs hoger wordt? Waarom wel/niet?

■ Samenvatting discussie:

Met de gegeven informatie is het moeilijk een goede uitspraak op deze vraag te geven aangezien je geen financiële informatie hebt. Het is ook niet duidelijk of het bedrijf binnen de branche een koploper is. Indien een bedrijf besluit dat zij dit verbeterpunt niet gaan realiseren, dan moet deze beslissing en de onderbouwing minimaal op schrift gesteld zijn. Vanuit de norm moet het bedrijf streven naar continue verbetering. Indien het bedrijf alle maatregelen heeft genomen die mogelijk zijn en het wel

verbeteringen realiseert ten aanzien van het systeem dan wordt nog steeds voldaan aan de eisen uit de norm.

Communicatie

6 Vraag

- A Een metaalbewerkingsbedrijf met ongeveer 250 werknemers doet onder andere oppervlaktebehandeling van machineonderdelen. Hiervoor worden chemicaliën gebruikt die een milieueffect hebben. Het bedrijf analyseert met welke externe partijen het extern kan communiceren. Dit wordt gedaan aan de hand van een analyse van de omgeving en door te kijken of er partijen zijn die bezwaren hebben gemaakt bij de recent afgegeven milieuvergunning. Er zijn geen bezwaren gemaakt. Het bedrijf is gevestigd aan de rand van een industrieterrein en heeft geen contact met de omliggende bedrijven. Af en toe ontvangt het bedrijf klachten. De directie besluit dat er alleen actieve externe communicatie plaatsvindt met het bevoegd gezag omdat er geen bezwaren op de vergunning waren. Verder zal er op verzoeken of klachten worden gereageerd. Het besluit wordt vastgelegd.

Normpunt 4.4.3 'Communicatie' stelt:

De organisatie moet met betrekking tot haar milieuaspecten en haar milieumanagementsysteem procedures vaststellen, implementeren en bijhouden voor:

- a) Interne communicatie tussen de verschillende functies en niveaus van de organisatie.*
- b) Het ontvangen, documenteren en reageren op relevante communicatie van externe belanghebbenden.*

De organisatie moet besluiten of het extern wil communiceren over haar belangrijke milieuaspecten en moet haar besluit documenteren. Als tot communicatie wordt besloten, moet de organisatie (een) methode(n) voor deze externe communicatie vaststellen en implementeren.

Vind je de analyse van het metaalbewerkingsbedrijf diepgaand genoeg? Welke onderbouwing verwacht je ten aanzien van het besluit alleen met het bevoegd gezag te communiceren?

■ Samenvatting discussie:

Het bedrijf moet alle externe partijen analyseren en op een gedegen wijze beoordelen of deze partijen behoefte hebben aan communicatie. Het metaalbewerkingsbedrijf kijkt alleen naar bezwaren op de vergunning en vergeet te kijken naar particulieren. Dit is daarom een beperkte analyse. Op basis van de analyse beslist het bedrijf met welke partijen het zal communiceren. De auditor zal in de audit kijken naar de wijze waarop de analyse is uitgevoerd en de onderbouwing van het besluit wel of niet te communiceren.

- B Tijdens de audit constateer je dat het bedrijf in de analyse geen aandacht heeft besteed aan de particulieren die dichtbij, ongeveer 200 meter achter het industrieterrein, wonen.

Welke communicatie verwacht je met deze partijen?
Is dit volgens jou een afwijking en hoe formuleer je deze?

■ Samenvatting discussie:

Er vanuit gaande dat de particulieren de klagers zijn, zal de auditor een non-conformity formuleren aangezien het bedrijf een belanghebbende partij niet in de analyse heeft opgenomen. De

communicatie met de particulieren is afhankelijk van de wensen van deze partij en de milieuaspecten van het bedrijf waarover zou kunnen worden gecommuniceerd.

- C Als je tijdens de audit kijkt naar de klachten die binnen komen, blijkt er een groot aantal te zijn van een van de bewoners aan de rand van het industrieterrein. De klachten betreffen geluid en trillingshinder. Ten aanzien van een aantal klachten is gereageerd en zijn er maatregelen genomen tegen geluid en trilling. Er vindt sindsdien geen communicatie meer plaats omdat de klager elke drie dagen een klacht indient. Het bedrijf toont aan dat het voor geluid en trilling aan de norm uit de vergunning voldoet en extra maatregelen heeft genomen om de klager tevreden te stellen.

Moet het bedrijf blijven reageren op klachten van deze klager? Welke maatregelen moeten intern zijn genomen ten aanzien van het besluit en de verantwoordelijkheid om niet meer te reageren?

■ Samenvatting discussie:

Het besluit om niet of niet elke keer te reageren op de klachten van deze klager moet door het management zijn genomen en zijn vastgelegd omdat dit een andere werkwijze is dan in de klachtenprocedure is beschreven. Verwacht mag worden dat het bedrijf de communicatie met de klager niet stopt en dat samen met de klager en eventueel het bevoegd gezag gezocht wordt naar een oplossing van het probleem.

- D Stel dat bovengenoemd metaalbewerkingsbedrijf wel heeft besloten om extern te communiceren. Een van de doelgroepen is de omwonenden aan de rand van het industrieterrein. Volgens de norm heeft het bedrijf de methode van communicatie uitgewerkt. Het doel van de communicatie is het voorkomen en verminderen van het aantal klachten. Verantwoordelijk voor de communicatie is de milieucoördinator. Aangegeven is dat hij de omwonenden op de hoogte stelt van bedrijfswijzigingen (ook tijdelijke) die klachten kunnen veroorzaken en dat er actieve communicatie zal zijn bij de afhandeling van klachten.

Vind je dit een voldoende onderbouwing van de communicatie met deze doelgroep of vind je dat duidelijk frequentie, budget, doel, etc. moet worden aangegeven?

■ Samenvatting discussie:

Op basis van de informatie in de vraag lijkt dit een voldoende onderbouwing van de communicatie met deze doelgroep. Tijdens de audit wordt beoordeeld of de werkwijze effectief is.

Schriftelijke procedures

7 Vraag

- A In ISO 14001 worden op diverse plaatsen procedures gevraagd. De procedures van het systeem hoeven niet schriftelijk te zijn vastgelegd. Alleen ten aanzien van het beheersen van werkzaamheden wordt een schriftelijke procedure gevraagd.

Normpunt 4.4.6 'Beheersing van werkzaamheden' stelt o.a.:

De organisatie moet die werkzaamheden identificeren en plannen die samenhangen met de geïdentificeerde belangrijke milieuaspecten in overeenstemming met haar milieubeleid, de milieudoelstellingen en -taakstellingen om te bewerkstelligen dat deze werkzaamheden onder gespecificeerde omstandigheden worden uitgevoerd, door

a) het vaststellen, implementeren en bijhouden van (een) gedocumenteerde procedure(s) om situaties te beheersen waarbij het ontbreken ervan kan leiden tot afwijkingen van het milieubeleid, de milieudoelstellingen en -taakstellingen

Wat versta je onder het beheersen van werkzaamheden? Versta je hieronder ook het beheersen van het meet- en registratiesysteem?

■ Samenvatting discussie:

Onder het beheersen van werkzaamheden wordt verstaan het beheersen van werkzaamheden met belangrijke milieuaspecten. In de meeste gevallen gaat het hierbij om het beheersen van het primaire proces van een organisatie. Ondersteunende processen die een grote invloed hebben op het primaire proces zoals bijvoorbeeld inkoop kunnen ook aanleiding geven om in een schriftelijke procedure vast te leggen. Meet- en monitoring verplichtingen vallen in een 'grijs' gebied. De vraag is of de meet- en monitoringinstrumenten ook voor de procesbeheersing worden gebruikt. Wanneer dit niet het geval is zou het niet nodig zijn om gedocumenteerde procedures te hebben. Een bedrijf zal worden aangeraden het beheer van deze meetapparatuur wel in een schriftelijke procedure vast te leggen.

B Voor het uitvoeren van interne audits heeft de organisatie geen procedure op schrift gesteld.

Wel zijn er de volgende onderdelen van het auditproces aanwezig:

- een auditplan (inclusief auditcriteria, toepassingsgebied, frequentie etc.)
- opgeleide auditoren,
- een format voor verslaglegging,
- een werkwijze voor het verbeteren van afwijkingen,
- verantwoordelijkheden voor uitvoering auditplan en opvolging verbeteringen vastgelegd in de functieomschrijving milieucoördinator,
- interne audits is een vast onderdeel van de directiebeoordeling.

De norm dicteert dat een auditprocedure moet worden vastgesteld. Vind je deze borging voldoende voor de uitvoering van interne audits zonder schriftelijke procedure? Welke borging vind je minimaal noodzakelijk?

■ Samenvatting discussie:

In de norm wordt geen schriftelijke procedure gevraagd voor het uitvoeren van interne audits. Indien een bedrijf geen schriftelijke procedure heeft, kan het de auditor extra tijd kosten om aan de hand van documenten en registraties te beoordelen of de procedure voldoet aan de norm en is geïmplementeerd. Het bedrijf moet kunnen aantonen dat audits gepland worden, competente en onafhankelijke auditoren aanwezig zijn en verbeteringen naar aanleiding van de audits worden gerealiseerd.

Op basis van de in de vraag beschreven onderdelen, is de verwachting dat het bedrijf hiermee het proces voldoende inzichtelijk en aantoonbaar kan maken.

Bekwaamheid, training en bewustzijn

Normpunt 4.4.2 'Bekwaamheid, training en bewustzijn' stelt:

De organisatie moet bewerkstelligen dat eenieder die voor of namens de organisatie taken uitvoert, die door de organisatie geïdentificeerde belangrijke milieueffecten kunnen veroorzaken, bekwaam is op basis van geschikte opleiding, training of ervaring en moet de daarbij behorende registraties bewaren.

- A Bij chemisch bedrijf E komen regelmatig onderhoudsmonteurs voor machines en apparatuur. Bedrijf E informeert deze monteurs over de arbo-aspecten van de organisatie in verband met de veiligheid, de milieubeleidsverklaring en een samenvatting van het ontruimingsplan, te weten plattegrond van het bedrijf met nooduitgangen, vluchtwegen en brandblussers. Het chemisch bedrijf heeft in het contract van de leveranciers aangegeven dat de monteurs op de hoogte moeten zijn van de milieuaspecten van hun eigen werkzaamheden en de handelswijze met betrekking tot onder andere afvalverwijdering.

Krijgt de monteur voldoende informatie over het bedrijf? Welke informatie moet de monteur minimaal krijgen?

■ Samenvatting discussie:

De informatie die de monteur krijgt lijkt onvoldoende volgens bovenstaande beschrijving. Specifieke informatie met betrekking tot de werkplek ontbreekt. Het is onduidelijk of naast het ontruimingsplan ook het noodplan is gecommuniceerd en of de monteur een contactpersoon heeft doorgekregen voor het melden van calamiteiten of voor vragen.

Indien een bedrijf schriftelijke informatie aan een monteur of dienstverlenend bedrijf geeft, moet getoetst worden of deze informatie bij het betreden van de werkvloer ook bekend is en gebruikt kan worden. In een systeem van werkplekvergunningen worden deze onderdelen meestal geregeld.

- B Een monteur wordt ingehuurd om een storing aan een van de onderdelen van een installatie te verhelpen. De installatie waarin onder andere chemische producten gemengd worden en thermische reacties plaatsvinden blijft op lage productiesnelheid in gebruik. Bedrijf E verplicht de monteur de werkvloer te betreden met veiligheidsschoenen en veiligheidsbril. Verder wordt hem verteld hoe de vluchtroutes lopen en wat de maatregelen zijn in geval van brand. De monteur wordt naar het betreffende deel van de installatie gebracht om zelfstandig zijn werkzaamheden uit te voeren. De monteur kent de risico's en milieuaspecten van zijn werk en het werken bij chemische bedrijven omdat hij dit werk al enkele jaren doet. De werkzaamheden van de monteur hebben invloed op de emissie van CO₂ van de installatie.

In hoeverre kun je de verantwoording verleggen naar het onderhoudsbedrijf en wat moet bedrijf E altijd nog blijven doen?

■ Samenvatting discussie:

Bedrijf E kan niet de volledige verantwoordelijkheid neerleggen bij het onderhoudsbedrijf. Bedrijf E blijft altijd zelf verantwoordelijk voor het naleven van de vergunning, wettelijke en andere eisen. Ook op het gebied van arbeidsomstandigheden blijft bedrijf E op het eigen bedrijfsterrein verantwoordelijk. Dit betekent dat bedrijf E de monteur moet voorlichten. De inhoud en frequentie kan worden aangepast aan de kennis van de monteur en de frequentie waarmee hij bij het bedrijf werkzaamheden komt uitvoeren.

- C Energieverbruik en de emissie van CO₂ zijn twee belangrijke milieuaspecten. De werkzaamheden van de monteur hebben invloed op de emissie van CO₂ en in mindere mate op het energieverbruik. Moet het bedrijf aan de monteur meedelen dat dit belangrijke milieuaspecten zijn? Zo ja, op welke manier?

Geef je een non-conformity, hoe luidt deze, en wat doe je verder?

■ Samenvatting discussie:

Indien de monteur een redelijke invloed heeft op een belangrijk milieuaspect, dan moet het bedrijf de monteur informeren over dit milieuaspect. In bovenstaande situatie bijvoorbeeld wanneer de monteur invloed heeft omdat hij branders van de stookinstallaties van bedrijf E gaat afstellen. Hiermee wordt direct ingegrepen op de CO₂ uitstoot. Dit is anders wanneer de monteur werkzaamheden uitvoert aan de ketel van de CV installatie van het kantoor van bedrijf E de emissies van deze installatie minimaal zijn ten opzichte van de procesemissies. In dat geval is het de vraag of het informeren van de monteur een toegevoegde waarde heeft.

■ Meer informatie

Vragen?

Heeft u naar aanleiding van dit verslag nog vragen? Neem dan contact op met:

SCCM
Postbus 18505
2502 EM Den Haag
Telefoon: 070 – 362 39 81
Fax: 070 – 363 50 84
mail@sccm.nl
www.sccm.nl

Colofon

Tekst: Yvon van der Voort, Frans Stuyt